

Dr. Čermelj Lavo
Dvorakova 6/II
LJUBLJANA

ISTRA

Jakov Poldrug iz Svete Nedilje kod Labina je pao kao vladin milicioner u boju kod Malage.

Slava mu!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

SENZACIJA O JADRANSKOM PAKTU I DEMANTI

Francuska štampa je donijela senzaciju. Mnogi pariški listovi javili su pod bučnim naslovom, da »Rim i Beograd potpisuju jedan sporazum o Jadranskom Moru«.

Tako je »Jour« od 11. marta donio slijedeći telegram agencije Transkontinentalpress iz Beograda:

»Jugoslavija je zaključila sa Italijom jedan gentlemen'ski sporazum o Jadranskom Moru, zasnovan na prijateljskim odnosima i trajnom miru. Sporazum je saobrazan sličnom englesko-talijanskom sporazumu o Sredozemnom Moru. Obe su vlade istovremeno zaključile i jedan trgovinski sporazum u okviru Rimskih Protokola. U Beogradu se očekuje, da će ovi novi sporazumi naći na povoljan prijem u Pragu i Parizu, jer će kočiti njemačku trgovinsku ekspanziju u Jugoslaviji i na cijelom Balkanu. Vlada se pokazuje protivna proširenju odredaba paktova već zaključenih od strane Jugoslavije. Ona želi da i dalje ima slobodne ruke u spoljnoj politici«.

List ovaj telegram popraća slijedećom primjedbom:

»Objavljujemo sa svima uobičajenim rezervama ovu informaciju beogradskog dopisnika važne poljske agencije, ali ističemo istovremeno i sav značaj ove vijesti koja će, ako se potvrdi, imati odjeka na cijelom evropskom Jugostoku«.

»Oeuvre« od 12. marta donosi članak Genevieve Tabours, u kojem su i ove senzacionalne tvrdnje:

»Na osnovu obavještenja, koja nam dolaze jednovremeno iz Beograda, Beča i Rima, možemo javiti da pretstoji potpisivanje jednog gentlemen'skog sporazuma između Italije i Jugoslavije. U toku posljednjih mjeseci, pregovori o tome predmetu veoma su živo vodjeni. Italija se je trudila da uvuče Beograd u Rimski sporazum. Iako je mnogo oklijevao, g. Stojadinović se je ovih dana na kraju dao uvjeriti, pa će uskoro biti objavljena jedna usmena talijansko-jugoslovenska izjava, u svakom pogledu slična englesko-talijanskom gentlemen'skom sporazumu, a čiji će izrazi biti uzeti ili iz pakta Brand-Kellogg, ili iz Pakta Društva naroda. To će u stvari biti gentlemen'ski sporazum koji će jamčiti za status quo na Jadranu, pa će prema tome biti u okviru englesko-talijanskog gentlemen'skog sporazuma«.

Čehoslovački list »Lidove Novine«, Brno, od 13. marta, u vezi s time donose izvještaj iz Rima (pod šifrom dopisnika g. r.) pod naslovom »Rimski demant«. Izvještaj glasi:

Vijest koja je objavljena 12. marta u stranim listovima, da je između Jugoslavije i Italije sklopljen gentlemen'ski sporazum, prema kome Italija priznaje jugoslovensko nacionalno jedinstvo i neprikosnovenost jugoslovenskog teritorija i prema kome se istovremeno obje zemlje obvezuju, da će u smislu englesko-talijanskog gentlemen'skog sporazuma poštovati na Sredozemnom moru status quo, — demantovana je danas, 12. marta, poslije podne od strane rimskog ministarstva za štampu i propagandu. Isto tako je zvanično demantovana i vijest, da će ovaj gentlemen'ski sporazum između Jugoslavije i Italije biti svečano objavljen kad se Mussolini vrati iz Libije. Ali i poreč ovog demantija ipak se u mnogim diplomatskim krugovima u Rimu održavaju verzije da će pripremljeni trgovinski i ekonomski sporazum između Beograda i Rima, koji će u ekonomskom pogledu biti naročito povoljan za Jugoslaviju, imati i politički dodatak, naravno ne u takvom opsegu kao što to tvrde gore navedene vijesti.

»Lidove Novine«, Brno, od 14. marta, u izvještaju iz Beograda, signiranom šifrom »s. d.«, kažu:

U ovašnjim političkim krugovima su izazvale čuđenje vijesti nekih čehoslovačkih listova, prema kojima tobože pregovori s Italijom prelaze okvir tradicionalne jugoslovenske politike, ili šta više da ta politika nije u harmoniji s orijentacijom Male antante. U stvari se radi o boljem trgovinskom ugovoru kao i o prijateljskim regulisanju uzajamnih političkih odnosa. Jugoslavija, koja je bila često pogodjena sprovođenjem sankcija protiv Italije ima naravno interesa da se obnove ekonomski odnosi s Italijom, koji su pretstavljali prosječno 20—25 posto jugo-

NEKAJ PODROBNOSTI O BRATUŽEVI SMRTI I POGREBU

BRATUŽEV GROB ČUVATA DVA KARABINJERJA — SLOVENSKO I ITALIJANSKO LJUDSTVO SE SILNO ZGRAŽA NAD POSTOPANJEM FAŠISTOVSKIH I VLAĐNIH ORGANOVA

Z zamudo, zaradi znanih razmer, smo prejeli tale dopis iz Gorice o Bratuževi smrti i pogrebu. Prinašamo ga u originalni obliku, ker je do sedaj najpopolneše poročilo o tej najnoviši tragediji v kateri je platil z življenjem naš novi mučenik Lojze Bratuž

Gorica, 10. marca 1937. — Lojze Bratuž, glasbeni učitelj, ki bi bil 17. februarja 1937 dovršil 35. leto svojega življenja, je bil organist in pevovodja v Podgori pri Gorici, kjer je za fašističnega tajnika neki Stefanelli, asistent vtaošnji tovarni, bivši rimski kočijaš. Ta človek je že na božični večer alarmiral policijo in orožništvo, češ da nameravajo peti v cerkvi slovensko. Resnično je prišlo k polnočnici 10. karabinjerjev s dvema brigadirjema in 15 agentov z dvema komisarjema. Pevci pa so peli kot vedno latinsko, lepo maši so po starem običaju zapeli tudi dve stari slovenski božični pesmi. Ker je bilo tako po nepotrebnem alarmiranih toliko ljudi, so to brzokone očitali Stefanelliju, ki je radi tega sklenil se maščevati.

Naslednje nedeljo, 27. dec. 1936 so po maši, pri kateri se je pelo slovensko, poklicali v sedež fašja Lojzeta Bratuža in še štiri fante, od katerih eden niti pevec ni bil, pod pretvezo, da mora tajnik z njimi govoriti. Tam so vsakega posebej spustili v zatemnjeno sobo, v kateri je stalo pet fašistov, in so ga silili, da popije večjo količino ricinovega olja. Lojzetu Bratužu so tako vsiljevali olja za večji kozarec. Zaman jih je Bratuž rotil, naj bodo usmiljeni in pametni z ozirom na to, da ima družino. Niso se dali preprositi, temveč so rekli, da bo bolje zanj, čimprej izpije. Bratuž ni preostalo drugega, kakor da se je udal nasilju in izpil ponujeno mu nagnusno, barvasto in gosto tekočino. Ugotovljeno je, da so zločinci dan prej kupili liter ricinovega olja v lekarni Contin v Gorici. Dognalo je tudi, da niso dali Bratužu čistega ricinovega olja, temveč da so primešali strojno olje in brzokone celo tudi bencin. Naslednji dan se je lahko se držal po koncu, nato pa je zbolel. Dobil je živčni napad, blebel je in štiri dni so ga morali varovati in držati privezanega na posteljo. Prepeljali so ga v bolnico, kjer je v najgroznejših mukah popolnoma shuššan, umrl 16. februarja 1937 ob 18. uri. Že prej so njegovi sorodniki poklicali zdravnika-specialista iz Padove, ki je ugotovil zastrupljenje. Toda ni hotel ali ni smel izstaviti spričevala, pač pa je z ozirom na izbožne razmere pokojnika zahteval samo 2500 lir...

Deset minut po smrti je že stražila pokojnika kvestura in orožniki ter niso nikogar pustili k njemu. To je veljalo tudi za naslednji dan, ko je ležal v mrtvašnici na pokopališču. Nikogar, niti sorodnikov niso pustili k njegovi krsti, pač pa so zapisovali vsakogar, ki ga je hotel v dobri veri iti kropiti. Goriški kvestor je pozval k sebi njegovega brata in mu zabičal, da ne sme dopustiti, da bi pogreb postal politična manifestacija. Zagrozil mu je, da bo vsakega političnega osumljenca, ki bi šel za pogrebom, na licu mesta aretirati.

Ker so bili orožniki vložili ovadbo proti zločincem, je državni pravdnik naredil obdukcijo trupla. Obdukcije se brez izjeme izvršijo v bolnišnici, a Bratuža so že 17. februarja ob 7 in pol jutraj, zavitega v rjuho v navadnem vozu in s spremstvom ene-ga avtomobila agentov prepeljali v mrtvašnico na pokopališču, kjer se je nato proti običaju in proti pravilom vršila obdukcija. Ko je vdova pokojnika deset minut pozneje prišla v bolnišnico, ni v svoje začudenje našla več njegovega trupla. Sorodniki so zahtevali, da naj prisostvuje obdukciji tudi zdravnik, ki vživa njihovo zaupanje, državni pravdnik pa je to odklonil.

Na pokopališču se ga prepeljali samo zato, da bi s tem preprečili uračnost pogreb, ki je bil određen za 14. ur istega dne.

slovenske spoljne trgovine. Zato beogradska vlada pozdravlja razumijevanje na koje ovo pitanje nailazi u Rimu. Italiji pak je u interesu da u Jugoslaviji može efikasno da konkuriše Njemačkoj, koja je period sankcija htjela da iskoristi za takvo ekonomsko prodiranje u Jugoslaviju da potpuno potisne talijansku trgovinu. Zato je sigurno da će novi trgovinski ugovori bitno pojačati jugoslovensko-talijanske ekonomske veze.

Nije isključeno, da će se u ovim ugovorima upotrebiti za neke grane također i preferencijalni sistem. Bilo bi međutim prenapregnuto da se iz toga izvode zaključci, da Jugoslavija na taj način i formalno pristupa talijansko-austrijsko-madžarskom bloku Rimskih protokola. Beogradski privredni faktori pravilno ukazuju na to da je na preferencijalnoj bazi sklop-

kljub temu pa se je nabralo na pokopališču okoli 3000 oseb, pogreba pa seveda ni bilo. Truplo je ležalo v zaprti krsti v zaklenjeni mrtvašnici. Ženske pa so vseeno vlomile v mrtvašnico in odprle krsto, a so jih takoj izgnali. Brž nato se je pripeljal poln avtobus karabinjerjev in agentov s komisarjem, a tedaj se je bila većina ljudstva že razšla. Šele ob 18. uri so pešice ljudi, ki je še ostala, pustili v mrtvašnico, da je pokropila pokojnika. Pozno zvečer so obavestili najbližje pokojnikove sorodnike, da se bo vršil pogreb naslednjega dne ob 7 in pol jutraj. Pogreba so se smeli udeležiti samo sorodniki, katerih imena so morali že prej javiti kvesturi. Vendar je kljub vsemu prišlo nekoliko drugih ljudi, ki so prinesli številne vence, seveda brez trakov ali napisov. Toda ti niso smeli v mrtvašnico, da bi ga še enkrat pokropili.

Pred in za sprevedom so korakali agenti, ob strani pa karabinjerji z nasajenimi bajonetmi. Ti so se postavili tudi ob grobu v tesnem špalirju. Številko vsakega avtomobila, ki je pripeljal kakega udeleženca, so zapisali. Zapisali so tudi ime moža, ki je pripeljal na vozu vence. Poizvedovali so tudi, kdo so bili mladeniči, ki so mu nekoga večera pred njegovo smrtjo zapeli pod oknom bolnice najljubšo mu pesem. Enako je uvedla kvestura preiskavo, kdo je ukazal po nekaterih okolišnih cerkvah zvoniti za pokojnikom. V Gorici sami ni zapel niti en zvon, tudi niso trupla pokojnika prepeljali v cerkev, daš je bil ta veren katoličan. Grob sta stražila še teden dni noč in dan dva karabinjerja s puško. Višek nesramnosti oblasti pa je bil, ko so pozvali nekoga najožjega pokojnikovega prijatelja na kvesturo in ga vprašali, zakaj ni šel za pogrebom.

Imena sedmih krivcev Bratuževe smrti so znana, a nihče ni bil do danes še aretiran. Uradna komisija je ugotovila, da je pokojnik »umrl na pljučnici, ki je razdiral-

no vplivala na že bolna jetra«. Sedaj se pričakuje še komedijantski proces.

Vse ljudstvo, ne samo slovensko, temveč tudi italijansko, se silno zgraža nad takim postopanjem fašistov in vladnih organov.

MAŠA ZA POKOJNIM BRATUŽEM V PTUJU

Ptuj, 10. marca. — Na pobudo tukajšnjega društva »Gorice« se je brala dne 7. III. maša za pokojnim Lojzetom Bratužem. Te maše so se udeležili zastopniki vseh tukajšnjih slovenskih društev kakor tudi prav obilo meščanstva ter izredno mnogo kmetskega prebivalstva iz okolice. Cerkev je bila nabito polna. Na kuru je prepeval pevski odsek bratskega društva »Nanosa« iz Maribora. Službo božjo je opravil p. dr. Gojkošek Marjan, tukajšnji domačin, ki je v svojem nagovoru na zbrane vernike oralis ljubezen do svojega naroda in jezika ter tragični konec narodnega mučenika.

Na rednem mesečnem članskem sestanku dne 10. III, na katerega je prišlo zelo mnogo članstva je tov. predsednik v daljšem govoru podal trpljenje zaslužnega našega naroda in življensko pot mučenika Lojzeta.

Komemoracije Lojzeta Bratuža

Vabimo bratska društva, ki še niso komemorirala našega novega mučenika Alojzija Bratuža, da to store čimprej. Prav tako je dolžnost emigrantov skrbeti zato, da članstvo domaćih društev in sploh vse prebivalstvo v njihovem kraju spozna življenje in delo mučenika ter izve, da je moral umreti v strašnih bolečinah zato, ker je v cerkvi na božični večer prepeval cerkvene pesmi v slovenskem jeziku.

Prosimo poročila o komemoracijah.
ORGANIZATORNO-PROPAGANDNI ODESK
SAVEZA, Štev. 68/36

POOŠTRENA PASKA MILICIJE

Izbatinan, jer nije imao legitimacije — Potraga za novinama i knjigama

Rijeka, marta 1937. — U posljednje vrijeme je pojačana paska milicije i karabinjera u našim selima. Na svakom koraku pretresaju ljude i danju i noću i jao si ga onome koji nema sobom obvezatnu legitimaciju sa slikom. Već se dogodilo više slučajeva da su ljude zatekli bez legitimacije i da su ih odvodili u Novokračinu u kasarnu i tamo i ispitivali i držali dok nisu utvrdili ko su i šta su.

Radi toga je već nastradao Ujčić Ivan iz sela Brzi. On je išao seoskim putem koji vodi na glavnu cestu Rijeka-Trst. Kada je bio kod mjesta zvanog Mačkova Rebar, gdje se nalazi podzemni vojnički rov, odjednom su na njega navali dva milicionera. Ujčić se smeo

i nije znao ni progovoriti. Kada nije na pitanja milicionera mogao dati odgovora, ovi su ga počeli tući tako strašno da je Ujčić pao sav isprebijan na zemlju. Tada su ga počeli pretraživati i našli su mu u džepu legitimaciju. Tek tada su ga pustili, pa se Ujčić jedva dovikao do svoje kuće sav modar od batina. Morao je odmah leći u krevet i postojbi bojazan da će snositi posljedice, jer se tuži na velike bolove.

Iz sela Rupa javljaju da je i tamo milicija postala vrlo sumnjčava u posljednje vrijeme. Uspjeli smo doznati da je milicija dobila nalog da strogo pazi na ljude koji dolaze preko granice iz Jugoslavije da ne bi nosili novine ili knjige.

Motnje ljubljanske radiopostaje se nadaljujuje

Trst, marca 1937. — (Agis). — Naš list je većkrat poročal o motnjah, ki jih povzročajo ljubljanski radio oddajni postaji v obmejnih krajih. Zlasti se ne more nikoli slisati kakih govorov ali predavanj. Kakor hitro ljubljanski napovedovalec napove kako predavanje ali pa dnevna poročila, pri-

čne neke delovati motor ali pa kaka trobenta, tako da je nemogoče vsako poslušanje. Zlasti so močne motnje v tržaški okolici, kjer se pritožujejo imetniki radio aparatur nad tem postopanjem vedno bolj. Često namreč take motnje ne dovoljujejo, da bi poslušali niti postaj iz Italije.

zato što je dobrim odnosima između tih zemalja i Italije smetala u prvom redu zategnutost između Italije i Jugoslavije.

Tako pišu i drugi čehoslovački listovi, pa ih ne ćemo pojedinačno citirati.

NADOLAZI DO OPĆEG DEMANTOVA-NJA U FRANCUSKOJ ŠTAMPI

Pariski list »Echo de Paris« od 15. III. donosi ovaj telegram Havasa: Smatraju se u najmanju ruku kao veoma preuranjene sve vijesti objavljene u inostranstvu o eventualnom zaključenju jednog pakta o gentlemen'skom sporazumu između Jugoslavije i Italije, a isto tako i vijesti o putu grofa Ciana u Beograd. Jugoslovenski mjerodavni krugovi pridržavaju se uostalom najpotpunije diskrecije u pogledu današnjeg jugoslovensko-talijanskog zbliženja. Zaključuje-

Nastavak na 2 strani I. stupac

NAŠA EMIGRACIJA

Poslednja »Istra« prinaša pod gornjim naslovom članek, ki ga uredništvo smatra kot uvod v začetno razpravljanje o delu naše emigracije. Ta poteza uredništva je hvalevredna, kajti brezdvoma bi se na ta način mnogo pripomoglo k skupnemu gledanju in tretiranju naše stvari, česar pa danes ni mogoče pričeti notranje razdvojenosti naše emigracije. Na vsak način pa je potrebno pri tem, da se pri tretiranju tega problema zgrabi stvar pri koreninah, da se vzamejo v pretes, kolikor je mogoče in dopustno, vsi, prav vsi razlogi, ki kakorkoli vplivajo na delo in nedelo naše emigracije, kajti v nasprotnem slučaju bomo imeli spet primer, da bomo začeli s nečim, ki ne bo imelo prave utemeljitve. V tem se tudi z g. Barhom Lujom, ki že takoj v začetku svojega članka poudarja, da za razlagljanje razlogov ni in ne sme biti časa, ker bi bil rezultat vsega tega nič in ne morem strinjati. Naša ideologija je zgrajena, naš cilj je jasno postavljen, toda praktično delo naše ideologije in praktično doseganje cilja pa je nejasno in megleno in v tem je tudi velik večinski trzavica naše emigracije.

Ni moj namen, da bi posegal v delo naše starejše emigracije, ki je nastala takoj po vojni. Je to del naše emigracije, ki so jo že mnogi naši emigrantski delavci prišli v oni del, ki, že na osnovi svojega prejšnjega predvojnega in medvojnega dela in vsled prežgodnje zapustitve naše zemlje, je težko doumetna za tako praktično delo, za dojemanje tako izkristalizirane ideologije, kakršno zahteva poznejši emigrant in kakršno je zgradila njegova duša. Ker teoretičnega pogonskega sila naše emigracije prav ta poslednji del našega žitja, ki je tudi jedro vsega našega gibanja, moramo predumeti v tem delu iskati popreške, ki so se tokom časa napravile, ne morda zato, da jih ugotovimo, marveč zalegalaj, da jih odstranimo ter da vse naše bodoče delo iz fundameta preusmerimo in preosnovimo.

Pred sedmimi leti je naša emigracija beležila nov velik dotok emigrantov, katerih značilnost je bila ta, da je bila prežeta z močno moralno silo, ki se je očitala predvsem v veliki samozvesti, borbenosti in žilni veri, da doseže svoj cilj. Plod teh, za nas brezdvoma velikih duševnih dobrin, je bil ta, da so se začela ustanavljati široka naša državna društva, katerih osnova je bila zbirati emigrante, vzgajati jih v brezkompromisne, vztrajne, poštivovalne in nesebične treditelje, čistih misli in jeklenih značajev. Osnova društva je bil čisti trediteljem, ki je prišel mnogokrat do izraza v društvenih prireditvah. Ako danes pogledamo v uspehe teh naših društev s čisto društvenega stališča, moramo pač ugotoviti, da so bili taki, da jih ni moglo beležiti nobeno domače društvo, čeprav so imela ta mnogo uspešnejša sredstva na razpolago kakor pa naša. Toda že po par letih takega dela smo začeli opažati, da je življenje začelo hirati in rapidno padati. Naj gledamo danes ta pojav s katerekoli strani, moramo vedno priti do istega zaključka, da se je emigracija, prepričana s ponosom in samozavestjo napadeno zaprla sama v sebe, postavljalajo krog sebe ograjo, preko katere je bilo že samo gledanje smatrano že za napako. Tako se je emigracija izločala v svoji lastni sredi toliko časa, dokler se ni skoro izživel. Lastna moralna sila je začela padati, samozavest pešati, iz kroga domačinov, umevno, ni bilo nobenega priliva nove sile, vsemu temu pa je dala nastopivša kriza svoj uničevalni udarec, ki je vrgla emigranta iz svoje omiljene samozvesti v kruto realnost.

To dejstvo, ki smo ga sami doživeli, nas mora danes bolj kakor kdajkoli poprej počutiti, da vsaka vera, vsaka ideja, pa najsiho še tako živa, ne more uspevati, ako se sila, v katerih vero in ideja živi, smotreno ne usmeri v nadaljnjo njihovo širjenje v širše plasti naroda. Ne vem, morda res trpimo na tem, da manjka naši emigraciji osebnost, do katere bi se vrste emigrantov obračale s političnim zaupanjem in vero, ona osebnost, ki bi s svojim jasnim pogledom znala proučiti naš trenutni položaj in temu primerno preusmeriti tok našega dela, bitno dejstvo pa je, da se v času, ko je neumorna sila emigrantov stvarjala svoja kulturna in trediteljska ognjišča, ni znalo usmeriti ono veličansko silo, v smotreno širjenje naših idej med celokupnim jugoslovanskim narodom. Ko bi se to takrat zgodilo, ko so bili dani vsi pogoji, bi bila danes emigracija brezdvoma v drugačnem položaju kakor je, udarec bi emigracija s lahko parirala z novo moralno silo iz krogov razumevajočih domačinov, socialni položaj bi ne bil za nas tako obupen kot je, demoralizacije in takih načelnih trzavic, kot so danes, bi ne beležili.

Iz vsega tega sledi, da mora sloneti vse naše delo, vsa naša borbenost na propagandni predosem med domačini, kajti le s pomočjo teh bo možno emigraciji, da obdrži svojo zavest živo, krepak in zdrav svoj pokret in tesen stik z našo ožjo domovino. Od razumevanja domačinov so odvisni vsi naši uspehi, od njih je odvisno naša življenja, od njih zavisi naša duhovna smrt.

Ko postavljamo za imperativ vsega našega dela propagando, se nam nujno urinejo vprašanja sredstev, ki so zato potrebna, o katerih pa ima naša emigracija deljeno mišljenje. V naši sredi imamo krog kulturnih delavcev, ki se več ali manj udeležujejo na poprišču, ki jih nudi razni odseki naših društev. In baš tu prihajajo do izraza razni nazori, ki se medsebojno neprestano krečejo, ne priosejo pa le razčiščenju stvari same prav ničesar. Nazor, da izvrše razni kulturni odseki že ledaj svojo naloge, ako v kero-

AMANDMANI U FINANSIJSKOM ZAKONU KOJI INTERESIRAJU EMIGRANTE

Beograd, marta 1937. — Donosimo ove amandmane primljene u Narodnoj skupštini, koji interesiraju emigrante prvenstveno one koji imaju da traže državljanstvo, kao i učitelje bivših škola Družbe Sv. Cirila i Metoda

AMANDMAN O OSLOBODJENJU OD TAKSA KOD STICANJA DRŽAVLJANSTVA.

§ 18 a tačka 13.

U tarifnom br. 54 o taksama umjesto iznosa takse: »400« stavlja se »1.000«. U istom tarifnom broju dodaju se slijedeće nove napomene:

1. Napomena: Jugoslaveni po rasi i jeziku, nastanjeni i doseljeni u jednoj od općina Kraljevine Jugoslavije plaćaju za dekret na podanstvo Din 400.— Ovu istu sumu takse plaćaju i ostala lica, koja su po rasi i jeziku Sloveni, ako su na teritoriji kraljevine nastanjena 15 godina.

2. Napomena: Ministarstvo unutrašnjih poslova može da u slučajevima vrijednim naročito obzira oslobodi plaćanja svoju taksa oko sticanja podanstva (takse za molbu sa prilozima i sve radnje po zakonu o državljanstvu u vezi ove molbe i uvažanja iste) ona lica koja su Jugoslaveni po rasi i jeziku, a nastanjena i doseljena u jednoj od općina Kraljevine Jugoslavije, ako ista ne plaćaju preko 1.000.— din. godišnjeg državnog neposrednog poreza koji se sumarno knjiži.

§ 31. (Min. Unutr. Poslova) tačka 6.

Ako lica iz stava 1 ne podnesu dokaz o zajamčenju o prijem u zavičajnu vezu koje općine Kraljevine Jugoslavije odredit će mu Ministarstvo unutrašnjih poslova zavičajnost općine shodno § 20 zakona o općinama i § 16 zakona o gradskim općinama.

Sticanje državljanstva i od strane udova dejuje i u prilog njihove maloljetne djece u smislu § 42 zakona o državljanstvu.

VPRASHANJE TAKS PRI PRIDOBITVI JUGOSLOVANSKEGA DRŽAVLJANSTVA.

Zvezno emigrantsko vodstvo je na podlagi neprestanih priporočil emigrantskih organizacij in emigrantskih kongresov vsa zadnja leta posvećalo vso svojo pozornost vprašanju, kako omogočiti našim kmetom, naseljenim v Jugoslaviji in našem malemu človeku, da bi mogli zadobiti jugoslovansko državljanstvo ne da bi morali plačati velikih taks, ki so značale dosedaj okoli 1.000 dinarjev.

Emigrantsko vodstvo je s spomenicami opozarjalo neprestano kompetentne faktore na to pereče emigrantsko vprašanje ter je zadnja tri leta skušalo zlasti potom Narodne skupščine doseči, da bi se upoštevale pravične želje siromašnih emigrantskih krogov.

Letos izgleda, da so neštevilni poskusi zveznega vodstva vendarle dosegli cilj ter da je Narodna skupščina vsaj v principelnih linijah sprejela in ozakonila želje emigrantov. Sprejet je bil med amandmani finančnega zakona za 1937-38 tudi amandman, katerega spodaj dobesedno navajamo in ki na novo urejuje vprašanje taks pri pridobitvi jugoslovanskega državljanstva.

V pričakovanju da izda notranje ministerstvo v soglasnosti s finančnim ministrom uradno tolmačenje i navodila glede sprejetega amandmana, podajemo naši emigrantski javnosti prva pojasnila o novem amandmanu.

1. Za one, ki niso jugoslovanske narodnosti se povzraha dosedanja taksa na dekret o državljanstvu od 400 dinarjev na 1.000 dinarjev.

2. Za Jugoslaveni ostane dosedanja taksa 400 din. Istotako tudi za ostale Slovence, toda le pod pogojem, ako živijo v Jugoslaviji že 15 let.

3. V posebnih upoštevanja vrednih slučajih bo notranje ministerstvo oprostilo Jugoslaveni od vseh taks.

Večina naših emigrantov, ki so Jugoslaveni po rasi in po jeziku, se nahaja v izvanredno težkih gmotnih prilikah in zato smo prepričani, da jih bo večina njih notranje ministerstvo oprostilo od plaćanja taks za doseg državljanstva. Saj pa tudi drugače ni mogoče, ker imamo prepolno naših kmetov, ki obdelujejo že deset in več let svojo zemljo v Jugoslaviji ali pa so bili naseljeni od države ter kateri si ravno radi previsokih taks niso mogli pridobiti jugoslovanskega državljanstva. Kaj pa naj rečemo o naših delavcih, ki se s

svojimi nadnicami komaj branijo od pomanjkanja, ali pa naši brezposelni intelektualci, ki nimajo sredstev niti za dnevno hrano, kaj pa šele za kolke na prošnje. — Vse te kategorije naših emigrantov bodo, tako upamo, deležne velikih olajšav novega amandmana.

Novi amandman je bil potrjen od notranjega ministra, odobren od finančnega odbora Narodne skupščine, je dal svoj pristanek za njega finančni minister in ga je izglasala v svoji zadnji plenarni seji o priliki debate o budžetu Narodna skupščina. V senatu je že bil odobren v seji finančnega odbora in ni nobenega dvoma, da ga po sprejetju tudi Senat, na svoji plenarni seji.

Opozarjamo zato vso emigrantsko javnost, zlasti pa one naše male ljudi, kateri so morali eno desetletje čakati, da bi se jim na nek način omogočilo zadobitev jugoslovanskega državljanstva da je sedaj čas, da se poslužijo odredbe novega amandmana. Zvezno emigrantsko vodstvo bo v tem pogledu izdalo preko svojih organizacij pravočasno točna in jasna navodila, kako ima vsak postopati.

Obaveščamo istočasno emigrantsko javnost, da so bili rešeni in podpisani odloki za državljanstvo vseh onih, kateri so zadnje mesece prosili za državljanstvo in kateri se nahajajo v takih razmerah, da jim vrnitev v Julijsko Krajino ni več mogoče — iz političnih in gospodarskih oziror — tudi ako bi se tamkajšnje prilike spreminile.

AMANDMAN O UČITELJIH NA BIVŠIH ŠOLAH DRUŠTVA SV. CIRILA IN METODA ALI PA OBČINSKIH ŠOLAH V TRSTU IN ISTRI.

Po dveh neuspeših poizkusih v prejšnjih letih je letos Narodna skupščina končno izglasala tudi amandman za naše učitelje na občinskih šolah in na šolah sv. Cirila in Metoda, da se jim prizna za pokojnino čas službe opravljen na dotičnih šolah.

Besedilo dotičnega amandmana se glasi:

»Licima koja su izvršila nastavničku ili školsko-administrativnu službu u verskim autonomijama i školama, opštinskim školama i školama društva sv. Cirila i Metoda i ta im je služba bila glavno zanimanje, pa su neposredno prešla u državnu službu, priznaje se vreme provedeno u pomenutim ustanovama i školama kao efektivna državna u smislu § 113, 116, 120 i 124 zakona o činovnicima od 31. III. 1931 g.«

Ostanejo še nerešena na žalost marsikatera vprašanja našega učiteljstva tako na pr. vprašanje postavitve za stalne kontraktualce in dnevničarje, priznanje njihovih matur položnih v Italiji, njihovih vsposobljenostnih izpitov, priznanje za pokojnino njihovih kontraktualnih let itd. itd. Potrebno je zato da se vsi prizadeti učitelji organizirajo ter da potom posebnega akcijskega odbora opozarjajo odločujoče politične faktore v državi na svoje zahteve. Zvezno vodstvo v vsakem oziru podpiralo njihovo akcijo.

Tako je z gornjim amandmanom vendar dosežen pozitiven uspeh. Zvezno vodstvo beleži to s posebnim zadoščenjem, ker so njegovi napori v tem pravcu končno imeli vsej delen rezultat.

MALE VESTI

— Odlikovanje je dobil Andrej Boltar, ki je padel letos 20. januarja v Tembinu. Odlikovanje srebrne medalje so motivirali sledeče: Kot vodja avtomobila avtomobilske kolone, ki je bila nenadoma napadena od sovražnika pri prehodu čez plitvino je, čeprav težko ranjen, pogнал auto proti grupi napadalcev in jih razgal. Drugič smrtno ranjen, je uspel predno je umrl, spraviti auto poln vojakov na varno. Vzgled visokih vojaških vrlin.

— V Gorici je predaval prof. Marpič o temi »Mussolini in poezija.« Komentari k temu predavanju bi morda lahko napisal tržaški komik Čekelin.

ROJAKI CELJANI!

Za Veliko noč Vam nudi Vaša modna trgovina D. POŽENEL — CELJE

— Glavni trg 14 — veliko izbiri vseh vrst nogavic, damskega in moškega perila, dežnikov, kravat i t. d. po res ugodnih cenah: — Velikonočni teden — Reklamna prodaja!

IZ UREDNIŠTVA I UPRAVE

Uskrni broj našega lista izlazi u srijedu ujutro, pa molimo saradnike da nam pošalju svoje priloge za uskrni broj čim prije, a u najskrajnjem slučaju do ponedjeljka naveče.

*

Naša podružnica v Ljubljani nas je naprosila, da bi objavili naročnikom in čitateljem našega lista sledeće: Naša podružnica v Ljubljani sprejema često dopise iz vseh mogućih strani od naših rojakov, v katerih jo prosijo za različne informacije, za materijal za predavanje in slično. Čeprav bi naša podružnica vsem tem zelo rada ustregla, vendar mora na žalost izjaviti, da ji to iz mnogih razlogov ni mogoće. Tako se obraćajo mnogi tudi po informacije za izselitev n. pr. v Francijo in drugam. Ker obstoja za to propagandni odsek Zveze jugoslovanskih emigrantov, prosimo, da se zato v takih slučajih obraćaju nanj. Dalje prosimo vse one, ki ne prejemajo redno lista, da nam z dopisnicom takoj javijo to, toda ne samo splošno pritožbo, da niso prejeli lista, ampak naj tudi točno navedejo vse številke ali datume, ko lista niso prejeli. Le na ta način jim lahko ustrežno in popravimo napako, ki se često lahko zgodi in za katero navadno ne leži krivda na nas. UREDNIŠTVO.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

»LJUDSKO DRUŠTVO I RASNA TEORIJA« OD DRA LJUBOMIRA ŽIVKOVIĆA

Ova knjiga je naučna kritika rasne teorije, koja je danas glavni oslonac fašističkih ideologija koje opravdavaju ugnjetavanje i uništavanje čitavih naroda kao manje vrijednih u ime neke više i bolje rase, koja time ispunjava svoju historijsku misiju. Ta je knjiga ne samo kritika fašističkog imperijalizma, nego je tu ujedno i dano stanovište današnje objektivne nauke o tom problemu. Knjiga ima ova interesantna poglavja:

Biologija u službi rasne teorije; Naučni osnovi rasne teorije; Imperijalizam i rasna teorija; Teorija prostora i ljudsko društvo; Porijeklo čovjeka; Uloga rada u postanku čovjeka; Prijeti li čovječanstvu opasnost gladi radi prenaseljenosti; Priroda i društvo; Ljudsko društvo kao zasebna oblast prirode.

Knjiga je pisana vanredno jasnim i laganim stilom te je pristupačna svima. Obuhvata 230 str. i 10 slika a cijena je 20 Din broširano i 30 Din vezano u platno. Naručuje se kod Biblioteka. Znanstvena knjiga, Zagreb, Nikolićeva 14 III. br. ček. računa 39,876.

ČASOPIS »MISEL IN DELC«

Pravkar je izšla najnovija številka (2-3) za februar-marec časopisa »Misel in delo« z sledečo zanimivo vsebino.

Narod in zemlja R. Pustoslemšek: Odločno naprepih končnemu cilju! L. Čermelj: Smernice manjšinskih zaščit, Dr. B. Vrčon: O povojnih konkordatih, F. Veber: Naša doba — doba etike. Obzornik Evropa brez statuta (Dr. B. Vrčon), Notranje-politični pregled (—bv—), Stoletnica smrti A. S. Puškina (B. Borko), Primer Miguela de Unamuna (B. Borko), Minimalne mezde in kolektivne pogodbe (S. B.). Poročila Dr. M. Radošević: Osnovi savremene Jugoslavije, Zagreb 1935 (B. Vošnjak), Problem kmetijskih stanovanj in prehrana, F. Pliheršek: Delavski zaupnik, 1936 (S. B.), F. Trček: Oris združništva, Kmetijska Matica 1936 (Dr. S. M.), 15 let J. u. a. d. »Jadrana« (S.), Popravek, Drobline.

Revijo ureja uredniški odbor: dr. Stojan Bajič, dr. Lavo Čermelj, dr. Fran Spiller-Muys in dr. Alojz Zalokar. Izdaja in zalaga Tisk jugoslovanskih naprednih akademskih starešin v Ljubljani r. z. z. o. z. Naročnina letno 60 Din, za pol leta 30 Din, za četrt leta 15 Din. Posamezna številka 6 Din, dvojna 12 Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani na Gosposvetski c. 4/I. Poštočkovni račun: 16.602.

MIJO MIRKOVIĆ O AGRARNOM PROLETARIJATU U VOJVODINI

U posljednjem broju zagrebačkog časopisa »Ekonometist« objavio je dr. Mijo Mirko-
vić studiju o agrarnom proletarijatu u Vojvodini.

odlikovati vsakega pravilno mislečega emigranta, opetovano omenjali borbenost. Emigrant brez borbenosti sliči živemu mrliču, ki tava sam vase zaprt, od katerega ni in ne more biti nobenega haska. Borbenost prejema svoje življenje predvsem od moralne sile in od socialnih razmer v katerih živi. Ponavljam od socialnih razmer, kajti baš v tem se vrši v naši emigraciji toliko načelnih debat, ki nikakor ne morejo dovesti do kakšega definitivnega zaključka. Vedno vstajajo z nova in znova emigrantje, ki pod vtišom težkih razmer in raznih socialnih nazorov skušajo spremeniti tole našega dela, dati mu drugo obeležje in značilnost. Predno prihajam do kakih zaključkov, je nujno potrebno, da se tudi ta problem, ki so nam ga prinesle, vsaj upamo, trenutne razmere, vsestransko razsvetli in opredeli, o čemer naj bi bilo govora v prihodnji številki.

MILKO Š.

gu emigracije drže primorsko pesem in druga dela primorskih duhov živo, je vsekakor zgrešen, kajti odseki niso in ne smejo biti namen samim sebi, temveč morajo s svojimi deli in prireditvami na plan, med najširšo plast jugoslovanskega naroda, ako hočemo, da dosežejo svoj pravi namen. Z emigranti, ki jim je pri prireditvah največja dobrina ta, da črpajo čimvečji materialni dobiček za svojo organizacijo, v srhu katerega pripravijo tudi temu primerne programe, moramo enkrat za veseli obračunati, ker nosijo v sebi infekcijske klice gnilobe, ki grozi, da okuži celotno emigracijo. Baš v tem je podana tudi nevarnost, da se naš človek pretopi in asimilira z domačim življenjem, kar pa bi za nas pomenilo katastrofo. V naši sredi ne sme biti prostora za tako mišljenje, da je naše delo že tedaj doseglo svoj cilj, ako smo našega emigranta prepeljali s deli naših velikih duševnih moči, z našo ideologijo, tem-

več stremeti moramo za tem, da slehernemu emigrantu vzbudimo dolžnost, naravnost potrebo, da vse to kar je dojel, razširja v svet na najbolj učinkovit način. Slehernemu emigrantu je treba viti zavest, da nosi v sebi veliko poslanstvo, ki mu ga narekuje celoten naš narod tam preko in katerega je dala pečat Pula in Bazovica. Vsako nasprotno mišljenje vodi nujno do olopelosti in brezplodnosti emigranta, ki si bo začel iskati leka svojemu monotonomu življenju v krogu domačinov. Ako smatramo, da je naša emigracija, emigracija eminentno političnega značaja z vsemi nalogami in posledicami, tedaj mora biti tudi vse naše delo, mišljenje in borbenost usmerjeno v delo, ki ima politični značaj in efekt z vsemi posledicami.

Ko smo dajali našemu delu predpostavke, ki zahtevajo jasno pojmovanje dela emigrantske ideje, smo poleg drugih vrlin, ki morajo

SENZACIJA O JADRANSKOM PAKTU I DEMANTI

Svršetak sa 1. strane

nje jednog trgovinskog sporazuma jeste jedina konkretna etapa, koja se očekuje u srazmjerno kratkom vremenu.

»Petit Parisien«, javlja istim povodom u jednom izvještaju svoga dopisnika: Osjetno popuštanje zategnutosti, zapaženo u posljednje vrijeme u jugoslovensko-talijanskim odnosima, dalo je povoda glasovima prema kojima Beograd i Rim pripremaju neku vrstu gentlemenskog sporazuma o Jadranskom, koji bi imao da dopuni sličan sporazum, zaključen o Sredozemnom moru. Bilo je čak unapred javljeno da će grof Ciano posjetiti Beograd. Obavještenja, dobivena na izvoru, većinom dobro obavještenom, i provjerena u mjerodavnim krugovima, dozvoljavaju da se tvrdi da su takvi glasovi potpuno neosnovani. U istim krugovima konstatira se popuštanje zategnutosti, za koju se nada da će doći do izlaza u novoj atmosferi pridržavanja pitanja, koja između dviju zemalja još nisu riješena. Ali, ti krugovi podvlače istovremeno da se uopće ne radi o gentlemenskom sporazumu ili nečem sličnom. Za sada se na zahtjev Rima bavi samo sredjivanjem privrednih odnosa pomoću zaključenja jednog trgovinskog sporazuma na dvije godine, određenog da zamjeni provizorni sporazum, koji ističe koncem marta. Već smo zabilježili tim povodom da je Italija, izgleda raspoložena da odobri jugoslovenskom izvozu drveta i stoke prednosti, slične onima, koje je priznala Austriji i Mađarskoj sporazumima zaključenim u okviru Rimskog trougla.

»Tempse« donosi: Jugoslovenski mjerodavni krugovi izjavljuju da ništa ne znaju o tobožnjem predlogu jadranskog pakta, o kome se je govorilo. Pitanje izgleda nije bilo pretreseno u Beogradu, gdje se samo konstatuje osjetno i stalno poboljšanje talijansko-jugoslovenskih odnosa. To poboljšanje dolazi do izraza isključivo u pregovorima, čiji je cilj zaključenje jednog ugovora o trgovini i plovidbi, određenog da zamijeni privremeni sporazum, koji uskoro ističe. S druge strane, vjerovatno je da će pitanje odnosa Italije i Male antante biti predmet pažljivog ispitivanja prilikom sastanka Stalnog savjeta, koji je sazvan za 1 i 2 aprila u Beograd. To pretresanje ulazilo bi u okvir diskusije o eventualnom učvršćenju veza, koje spajaju tri države u oblasti spoljne politike, pošto bi organizacioni pakt Male antante bio prilagodjen novoj situaciji, stvorenoj u Evropi nedavnim međunarodnim događajima.

»Matine« opet javlja istim povodom iz Rima: Pitanje talijansko-jugoslovenskih odnosa nalazi se na dnevnom redu zbog glasova raširenih u Evropi prema kojima bi jedan sporazum između obiju zemalja već bio zaključen. Taj sporazum odnosi se tobože na pitanja, koja su dugo godina ostala neriješena. Talijanski vladini krugovi tvrde međutim da nikakav napredak nije zabilježen u izmjeni gledišta, koje se već šest mjeseci razvija između talijanske i jugoslovenske vlade. Jugoslovenski krugovi u Rimu ne vjeruju da su glasovi o pretstojećem sklapanju sporazuma ma koliko osnovani. Taj demanti odnosi se samo na politički sporazum, t. j. na modus vivendi talijansko-jugoslovenskih odnosa na Jadranskom, koji bi bio sličan džentlmenkom sporazumu, zaključenom 2 januara između Italije i Velike Britanije.

»Ere Nouvelle« donosi također iz Rima ovu vijest agencije Radio: Talijanski zvanični krugovi i jugoslovenski diplomatski krugovi naglašavaju da nikakav politički pakt nije potpisan između Rima i Beograda i da po tome predmetu nikakvi pregovori rada nisu u toku. S druge strane, osim pregovora o dalmatinskim optantima, vode se pregovori i o jednom trgovinskom sporazumu na dvije godine, koji bi imao da zamijeni današnji modus vivendi.

TALIJANSKA ŠTAMPA TAKODJE DEMANTIRA.

Tako na primjer »Il Popolo di Trieste« (Trst) javlja u broju od 13 marta, iz Beograda:

»Nisu potvrđene pariške vijesti o potpisivanju gentlemenskog sporazuma između Italije i Jugoslavije. Podvlači se, da su — naročito poslije zadnjih manifestacija — odnosi između Italije i Jugoslavije krenuli putem normalizacije i da su poredeni pregovori za potpisivanje trgovinskog sporazuma, u kome će se voditi računa o postojećim odnosima između Italije i podunavskih zemalja, na osnovu Rimskih protokola«.

† MILOŠ PAHOR.

V Škedinju pri Trstu je umrl znani stavbenik Miloš Pahor. Za njim žaluje vдова, hčerka Marčela, uradnica u Kamniku, sin Drago, učitelj u Trbovljah, hčerka Vida por. Verk in vsi, ki so ga poznali in so imeli priliko občutiti toplino njegovega zlatega srca.

Miloš Pahor, počivaj v miru v domači zemlji, ki si jo tako ljubil.

ŠKOLSKI INSPEKTOR U PULI BJESOMUČNO PROGONI SVE ONE, KOJI KOD KUĆE GOVORE HRVATSKI

Pula, marca 1937. — Carmelo Cottone je školski inspektor, a ima svoje sjedište u Puli. Cottone je rodom Sardinac, a u službi je strog, veoma strog. On je zamijenio bivšeg inspektora Della Moru, pa su se njegovim dolaskom u Pulu i školske stvari znatno promijenile. Difidentan je Cottone, pa više puta ni sam sebi ne vjeruje. Znamo i to, da Cottone ne zna razlikovati jezik i porijeklo od političkih načela. Mi dobro znamo, da porijeklo i prezime pojedinih lica nemaju ništa da upravljaju sa političkim načelima. Ali Cottone nije takav. On se je dao u lov na sela. Većina učitelja, koje su roditelji na puljstini, ostale su tekom ove školske godine bez mjesta. Razlog tog njihovog neprimanja u službu je, što te učitelje u kući sa svojim

roditeljima govore hrvatski. Akoprem su te učiteljice uzgojene u čisto talijanskom duhu, Cottone sumnja. Većina puljskih namještenika na tribunalu, na prefekturi i po ostalim državnim uredima su dalmatinske izbjeglice. Oni govore u svojoj obitelji hrvatski, a ipak su dobri Talijani. I puljski prefekt ga je pozvao da mu razjasni stvar, jer su nezaposlene učiteljice uložile protest prefektu. Cottone sumnja, ali bez ikakvih dokaza. Prefekt mu je rekao: Što možemo mi sa dvanaestoricom predloženih za konfinaciju bez dokaza? Ali Cottone je neumoljiv, on prkosi školskome proveditoru i samome prefektu. Iz njegovog držanja opažamo, koliko on mrzi naš narod. A straši se sam svoje sjene. Ono, što je on sam uzgojio, onoga se boji.

RUDARJI V ISTRSKEM PREMOGOKOPNIKU SO SE UPRLI

63 domača rudarja zaprta — Rudarsko vodstvo je izkoristilo priliko in pozvalo italijanske delavce

Trst, marca 1937. — 20. februara so se uprli nekateri rudarji u Krpanu na Labinjčini. Ker se je pokvarila dekovilka, s katero se običajno vozilo z rudnika, so rudarji zahtevali, da se smeje peljati z železnico za premog. Rudniško vodstvo pa je to željo odbilo in zahtevalo, da morajo rudarji poč poč prehoditi skor dve uri dolgo pot. Radi tega so se ti uprli in niso hoteli iz

rovov. Šele karabinjerji s puškami so jih lahko iztirali iz rovov. 63 rudarjev je radi tega moralo v puljske zapore in vse kaže, da pridejo pred sodišče. Ti rudarji so skoro vsi domačini našega rodu. Veliko družin bo ostalo tako brez kruha, kajti rudarsko vodstvo je iskoristilo priliko in že pozvalo italijanske delavce iz bolj oddaljenih krajev.

LJUDJE, SILIJO V ABESINIJO

NASPROTUJOČA SI POROČILA O USPEHU FAŠISTIČNE AKCIJE ZA IZSELJEVANJE V ABESINIJO

Trst, marca 1937. — (Agis). Poročali smo že o raznih akcijah, ki jih danes fašistična stranka vodi v naših krajih, da bi se čim več naših ljudi, zlasti delavcev in obrtnikov, izselilo v Abesinijo. O uspehih te akcije smo prejeli različna poročila. V nekaterih krajih ves trud fašistične stranke ni imel uspeha. Nasprotno pa smo prejeli poročilo, iz katerega se razvidi, da ljudje gledajo z novim oćesom na to vprašanje in se mnogi izseljujejo. Gotovo je to posledica sistematičnega gospodarskega uničevanja naših obrtnikov in kmetov, ter onemogoćenja delavcem, ki niso v stranki, da bi dobili kakršnokoli zaposlitev. Na drugi strani pa se širijo glasovi, da so nekateri, ki so se preselili v Abesinijo, poslali domov že precejšnje prihranke.

Tako je neki delavec iz Ajdovščine, ki je že dalj časa v Abesiniji, poslal do sedaj baje že okrog 10.000 lir. Mnogi, ki so šli kot prvi v Afriko, so se celo vrnili, da se tu poroće in se takoj zopet podari nazaj z ženo v Afriko. Iz Ajdovščine se jih je med tem javilo že precej, ki se žele preseliti v Afriko. Med drugimi se je preselil z družino vred neki mladi lesni trgovec — Italijan. On je prenesel v Afriko celo svoje podjetje, z vso zalogo lesa, ki ga je imel. Vse skupaj so mu naložili v Trstu na ladjo. Z ozirom na težek gospodarski položaj so te vesti popolnoma razumljive. Seveda ne moremo tega posplošiti, ker se kažejo, kakor smo že v začetku te vesti povedali, uspehi te akcije v različnih krajih popolnoma različno.

KRIUMČARENJE JE ZAUZELO VELIKOG MAHA U SELIMA PREMA RIJEČKOJ SLOBODNOJ ZONI

Podgrad, marta 1937. Kriumčarenje je zauzelo vrlo velika maha kod nas u posljednje vrijeme. Dok seljaci švercuju po par kilograma životnih namirnica za kućnu potrebu, dole su gradjani Talijani od toga napravili cijeli obrt. Govori se o nekim fašističkim funkcionerima iz Trsta i Vidma, koji da svojim automobilima voće kriumčarenu robu na veliko. A ni vojska ne zaostaje. U noć između 2 i 3 o. mj. zaustavili su finansijski stražari jedan vojnički automobil kod Račica i u njemu su otkrili veliku količinu kriumčarene robe, naročito kave.

Da se donekle to spriječi stavili su sada u našem selu pred dućanom Bau-deša rampu preko ceste i tu se mora zaustaviti svaki automobil koji dolazi iz Rijeke. Kako vidimo nisu samo naši seljaci koji vrše taj posao, već se i vojnici i fašisti bave time. Samo se njima obćeno ne događaju teže posljedice, jer im nemaju što uzeti, dok našim seljacima ide za globe i cijelo imanje na bubanj, a ko nema ništa, njega šalju na silu kao »dobrovoljca« u Španiju.

STARČEK OBŠOJEN, KER JE NAGNAL DAVČNEGA IZTERJEVALCA Z VILAMI

Trst, marca 1937. — (Agis). Pred sodišče je moral priti 68 letni Anton Bitežnik. Imenovan je ob priliki sodne eksekucije, ki bi se morala pri njem izvršiti v obupu prišel za vile in naglal davčnega izterjevalca Rudolfa Pisanjo. Pri tem ga je ranil tako, da je moral izterjevalec ležati 40 dni v bolnici ter mu je poleg tega okrnil in trajno onemogoćil palec na desni roki. Starček je bil obsojen na 4 leta, 4 meseca in 15 dni zapora, na povrnitev stroškov izterjevalcu in stroškov pravedanja. Deležen pa je bil 2 letne amnestije, za kar se mu torej kazni skrajša. Popolnoma nič se ne čudimo njegovemu dejanju, ki ga je storil brez dvoma v skrajnem obupu, ker si ni znal drugače pomagati. Gotovo ni še v svoji hiši nikoli doživel, da bi mu nasilno odvzeli najpotrebnejše predmete za poljsko delo, radi zastalnih davšćin. Posebno je to razumljivo še pri takem starčku, ki so mu današnje razmere tuje. Kakor si ni mogel predstavljati, da mu jemljejo njegovo s trudom in muko pridobljeno premoženje, tako tudi ni mogel prenesti nasilnega davčnega izterjevanja. Maščevati se je hotel za to nad onim, ki mogoće pri vsem tem ni popolnoma nič kriv, ampak samo orožje v rokah višjih sil.

BIJES FAŠISTIČKOGA KAPELANA

FAŠISTIČKI KAPELAN KOJEGA SU BILA DJECA NAPALA KAMENJEM TERORIZIRA SA MILICIJOM CIJELO SELO

Brgud, marta 1937. Odkako je bio napadnut fašistički kapelan od naše djece kamenjem zato što ih je psovao jer da govore hrvatski, od toga dana je naše selo pretvoreno u neke vrste koncentracionog logora. Kapelan je naime doveo u selo miliciju. Nekoliko njih se smjestilo u školi u stan učiteljev, a desetak je smjestio kapelan u svoj župni stan.

Ti milicioneri patroliraju dan i noć po našem selu. Svuda zaviruju i sve imaju na oku. Ljudi ne smiju na ulici govoriti hrvatski, jer kada ih ti milicioneri čuju, hapse ih i odvoće u župni stan. Tu ih maltretiraju, često u prisustvu tog fašističkog kapelana.

Cijelo je selo tako prestravljeno, da se ljudi ne usudjuju javiti jedan drugome na ulici. Živimo kao u kakovom koncentracionom logoru.

DRŽAVA BO POBRALA TUDI CERKVE NE DRAGOCENOSTI ?

Širijo se govoriće o tem, da bo država posegla za krije stroškov, tudi po cerkvenom bogastvu

Trst, marca 1937. — (Agis). Vedno bolj se širijo po deželi vesti, da bo država v najkraćem času posegla tudi po cerkvenih dragocenosti, zlatih in srebrnih predmetih ter jih zaplenila za krije ogromnih izdatkov, ki jih zahteva oboroževanje. Te vesti sicer za enkrat ne moremo s toćnostjo potrditi, vendar pa ne bo nič čudnega, če se bo v resnici kaj takega zgodilo. Kako so pred letom pobrali prstane z rok, pod vsemi mogoćimi gesli in krinkami, tako se bodo tudi sedaj poslužili sličnega postopka. Kot najlepše geslo jim bo v tem slučaju služilo geslo protiboljševićke borbe, na katere ćelo se je postavil italijanski fašizem. S tem se bo morda sprijaznila tudi cerkev, oz. njena duhovščina.

VOJNIČKI AUTO SKRIVIO TEŠKU NESREĆU.

Jelovice, marta 1937. — Teška nesreća se dogodila našem ćovjeku Jurišević Ivanu. On je gonio tridesetak ovaca cestom, ali odjednom je silnom brzinom navalio jedan vojnički luksuzni auto na ovce i na njega. Juriševića je auto odbacio u stranu i zadao mu teške ozljede, a osamnaest ovaca je ostalo na cesti ranjeno ili mrtvo. Auto se nije zaustavljao da daće pomoć unesrećenom Juriševiću, već je odjurio prema Podgorju.

JOŠ JEDAN ISTRANIN PADA U ŠPANIJI

Jakov Poldrug

Roubaix (Francuska), 12 marta 1937. Šaljem Vam ovu sliku pokojnog Jakova Poldruga (Poldrugovca?) rođenog u Svetoj Nedilji kod Labina. Pokojni je radio ovdje u Roubaixu i kada su počeli da idu dobrovoljci za španjolsku vladu, on se odmah javio. Otišao je 27 novembra 1936. Na polasku mi je dao 2 slike da ih imam za uspomenu, pa Vam jednu šaljem.

Na kolodvoru u Roubaixu meni je rekao:

»Brat moj mili, ja se idem boriti kontra fašista jer su me fašisti otjerali od mogega doma u Franciju.«

To su bili zadnje njegove rijeći na polasku. Bio je star oko 34 godine.

Ovih dana je jedan Talijan isto dobrovoljac pisao svojim drugovima da je Poldrug Jakov poginuo na fronti Malage. S. S.

NEKA OBJAŠNENJA O PRISILNOM 5 POSTOTNOM ZAJMU U ITALIJI

Od jednog pretplatnika, jugoslovenskog državljanina, primili smo ovo objašnjenje povodom članka o prisilnom pet postotnom zajmu u Italiji objavljenog u posljedjem broju našega lista. Donosimo to tumaćenje i molimo čitatelje da nam javne svaki zanimljiviji slučaj utjerivanja tog zajma, kako bi se i ostali interesenti znali vladati.

Zagreb, marta 1937. U broju 10 »Istre« od 12 marta 1937 nalazi se rastumaćen postupak glede prisilnog pet postotnog zajma u Italiji, kako je isti izdat sa odlukom zakona od 5 oktobra 1936 br. 1743. Ipak se to tumaćenje ne slaže sa obavještima koje je primio ovih dana jedan jugoslovenski državljanin koji imade posjed u Italiji i koji je pozvao da započev od 10 marta t. g. plaća za svoj posjed koji je procijenjen na 14.000 lira, i to zajam od 700 lira plativo u 6 rata uz izvanredni 3½ pro mille porez od lira 51.50 koju dokladu ćo morati plaćati kroz 25 godina.

Ako plati sada odmah zajam i daruje ga državi, a ne zahtijeva državne obveznice, onda ne plaća vanredni porez i ima popust od 10 posto na glavnici. Prema tome plati jedamput za uvijek samo 630 lira, doćim ako plaća rate i na koncu godine izjavi da ne zahtijeva državne obveznice, mora platiti sav iznos od 700 lira i porez za ovu godinu a za ostale godine oslobođen bi bio od plaćanja poreza.

Ipak glede isplaćivanja zajma, kako je navedeno u »Jutarnjem listu« br. 9006 od 20 februara 1937, posljednici jugoslovenski državljani u Italiji zatražili su zašćitu i obratili se sa pretstavkom ministarstvu vanjskih poslova navodeć da je po zakonu o konvencijama o nastanjanju i o konzularnoj službi od 1924 godine Italija preuzela obavezu da oslobodi jugoslovenske državljane prinudnih zajmova i drugih nameta zbog ratnih potreba uslijed izuzetnih prilika, te se sad ćeka sa kojim uspjehom će biti riješena ova pretstavka.

PRISILJENO POSOJILO NA NEPREMIĆNINE

Trst, marca 1937. — Sedaj je zapadel rok za plaćevanje prvoga obroka posojila na nepremićnine in novega povišanega davka na posestva za amortizacije tega posojila. Kmetje po vsaj Julijski Krajini, zlasti pa v Istri, so naravnost obupani, saj niti dosedanjih davkov niso zmagovali, odkod naj bi sedaj jemali za nove dajatve Italijanski posestniki morda lahko računajo še na kako pomoć ali olajšavo od strani vladnih organov. Naš kmet pa je ob robu propada. V slovenskem delu Istre so kmetje odkrito izjavili, da ne bodo plaćali nove dajatve, ako jim ne dovolijo sekati borovce. Resnićno so jim to dovolili in sedaj poće neusmiljeno sekira. Pod njenimi udarci padajo itako redki gozdni nasadi. Kaj zato, samo da pridejo oblasti do denarja. Ali pa je morda za tem skrita hudobna misel, da bodo slovenskim kmetom oćitali, da ne znajo ravnati s posestvom, in jim tako na podlagi novega zakona o razlastitvi ukradli še zadnji kos zemlje.

17. marča 1887. God. XVIII.

Mate Balota ima pravo!

Mate Balota ima potpuno pravo. Njegov feljton u predsjednom broju »Istre« je sasvim na mjestu i drži u punoj mjeri. Svaka njegova riječ ima svoje duboko i dobro promišljeno značenje, koje odiše ovim pravim, istinskim, prostim i nepatvorenim istarskim duhom, koje može imati i osjećati samo onaj, koji zbija tako osjeća. Nisam kritičar, a i ne želim kritikovati Balotu, jer tome nisam dorasao, s druge pak strane svaka pa i dobronamjerna kritika je ovdje suvišna. Balotin članak po mom mišljenju nije običan feljton, već jedan dokumental više, koji potvrđuje sve ono, što je »Istra« nedavno, pa i u zadnjem broju donijela. Zelim samo da ono, što je Balota iznio, potvrdim.

Iz njegovog članka, koji je zapravo kritika rada naših emigrantskih društava, bez obzira na konkretan slučaj, jasno se vidi, kako bi sva naša emigrantska društva trebala raditi, jer se s pravom pita: »Što će nam ostati od Istre«, ako budemo tako nastavlili.

Umjesto da širimo našu istarsku kulturu, koja nije od jučer, našu istarsku pjesmu, našu glazbu i igru, umjesto da propagiramo i širimo kult Istre i njenih Zrtava, mi, umjesto da se brinemo, kako ćemo i kome ostaviti u nasljedje misao na Istru i sve što nas s njom spaja, mi sve to zane-marujemo, bježimo od toga, čak se i stidimo toga.

Jazz, šlagver i šanghajska harmonika potiskuju iz naših redova naše sopile, mihi i rođenice. Naš balun i drugi naši istarski plesovi ustupaju mjesto rumbi i drugim ultramodernim plesovima. Naše narodne nošnje zamjenjuju svila i svilena čarapa, ruž i pomada... Ali to je moderno, jest moderno i mi smo zato postali moderni i civilizovani, sve u duhu tempa i dvadesetog vijeka, savremeno!

Njemu su milije i draže skromne priredbe, koje nose u sebi nešto istinskoga, gdje će naći više bratstva, osjećajnosti i ljubavi, priredbe na kojima će imati pristupa i oni zapostavljeni i slabo obučeni, sirotinja sa periferije, koja nosi Istru u svom srcu a ne samo na jeziku.

Ima već skoro 20 godina, od kada smo napustili našu Istru, 20 je godina, što smo ovdje. Dolazi već novi naraštaj, nova, mlada generacija, koja je ovdje rođena i odrasla. Pitamo se, je li ova generacija, koja je rođena izvan Istre, a od istarskih roditelja, odgojena i zadojena onim duhom, kojim su odgojeni njihovi roditelji. Osjeća li se ova mlada generacija braćom onih, koji danas trpe i umiru? Nije li ova generacija izgubljena za našu stvar? Nosi li današnji naraštaj Istru u svom srcu, zna li on za Istru? Eto još jedan problem, jedno pitanje, kojim se valja pozabaviti!

Budemo li i dalje tako radili i na taj način odgajali današnju omladinu, onda je zbija pitanje: »Šta će nam ostati od Istre« na svom mjestu. Kome ćemo ostaviti u nasljedje misao na našu Istru?

Balotin članak treba da nadiđe na odjek u svim našim redovima, a bilo bi žalosno, kada nebi odjeknuo. Taj članak ima da nas budi i da nas osvjesti, da nas vrati s krivog puta. Svi smo mi jedno bez obzira na stepen u društvenoj ljestvici i kao takovi moramo osjećati jedno i misliti jedno. Samo takovi koristiti ćemo stvari, kojoj treba da služimo.

Preokret u našim redovima je potreban! Sa dosadašnjim načinom rada moramo svršiti! Mi zaboravljamo da smo Istrani, emigranti, a tome valja stati na put. To od nas traže Zrtve, to traže naša braća! To od nas mora tražiti naš ponos i naša čast. Članak Mate Balote otvorit će možda čit mnogima. Mati Baloti neka je hvala, što je i to pitanje stavio na dnevni red!

Novi Sad, 9. marta 1937.

BARBA LUJO

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Obćni zbor „SOČE“ v Novem Mestu

Novo mesto, 11. 3. 1937. — Dne 7. 3. t. l. ob 20 uri se je vršil pri Kokliču 17 redni obćni zbor »Soče« podružnica Novo mesto. Skupščina je bila izredno dobro obiskana. Predsednik je otvoril zborovanje, pozdravil navzočne, na kar je namestnik tajnice prebral zapisnik lanskega zbora, ki je bil soglasno sprejet. Nato je predsednik poročal o društvenem delovanju.

V preteklem poslovnem letu smo priredili dve večji prireditvi in sicer dne 15. 8. 1937. veselico pri Zicu s sodelovanjem bratskega društva »Istra, Trst, Gorica« iz Karlovca. Prireditve je prav lepo uspela z ozirom na obisk in na materialni odnos. Za to prireditve je bilo treba precejšnjih priprav in dela. Veliko se je pri tem trudil g. upravitelj Martelanc, gdja Ulagova, gdja Mervičeva, ter več ali manj tudi drugi odborniki. S tega mesta jim izrekam: Prisrčna hvala!

Druga prireditve se je vršila dne 11. 10. 1936. v Prosvetnem domu in sicer smo vprizorili Bevkovo dramo »Kajna« a režiral je g. Petrilin Joško, dramaturg, kateri se je za to prireditve največ trudil. Najlejša mu hvala, kakor tudi igralcem. Moralni uspeh te prireditve je bil prav lep, dočim je bil materialen slabši.

Poleg teh prireditve smo napravili izlet na Hribček, le žal, da je bilo slabo vreme. Dalje smo bili zastopani po predsedniku na zvezni skupščini v Zagrebu, dne 4. 10. 1936. — Na idejni tečaj, ki ga je priredil ljubljanski »Taborec«, dne 28. 6. 1936. je društvo poslalo tri člane.

Tudi se je društvo udeležilo po svojem predsedniku in podpredsedniku odkritja plošče Sedelu mučeniku v Stični. Tu je zbor vstal in vzklilni mučeniku: Slava!

Imeli smo skupno sv. mašo v kapiteljski cerkvi za padle žrtve, med katero so peli Karlovčani.

Važno je tudi delo, ki ga vrši društvo »Soča« v Novem mestu, namreč izpolnjevanje

modrih listov za poklicno izkaznico s podatki emigrantov na katerih mora društvo potrditi, da je posliše Slovenec odn. Slovan. Tekoča štev. teh izkazov do 1. jana 1937. je 26.

Podpore smo »zdali« 56 tim potujočim in lokalnim emigrantom v znesku Din 1400.—. Dva tukajšna emigranta sta pa dobila podporo v naturalijah.

Pri koncu poročila moram še nekaj poudariti, to je smrt novega mučenika Lojzeta Bratuža, ki je umrl radi zastupitve v Podgori pri Gorici, dne 16. 11. 1937. Prav je, da preberem članek v »Istri«, ki piše o njem: (Tu predsednik prebere članek v 8 št. »Istre« od 26. 11. 1937., nato zbor vstane in mu trikrat vzklizne: Slava!)

Nato predsedujoči prebere brzojavko društva »Istra, Trst, Gorica« iz Karlovca. — Za tem poročla tajnica, da šteje društvo 82 članov, nekaj jih je odstopilo, zato pa jih je 21 pristopilo. Društvo je prejelo 126 dopisov, odposlalo pa 38. Se je bilo 16. Društvo je priredilo tudi tekmo palnarjev, katere zmago je odnesel g. Filipčič.

Blagajnik poročla, da je bilo denarnega prometa okrog 5000.— Din. — Izdatkov je bilo toliko kolikor dohodkov, tako, da je ostala blagajna uzna. — Revizor g. Filipčič poročla, da so knjige v redu in soglasju ter predlaga odboru razrešnico, ki je bila soglasno sprejeta. — Pri volitvah so bili v novi odbor izvoljeni sledeči gg:

1. Filipčič Anton, predsednik; 2. Mrak Peter, podpredsednik; 3. Habjan Fr., 4. Habjan Franciška; 5. Sproč Art.; 6. Komalji M.; 7. Ulag Josipina; 8. Peroci F.; 9. Hrovatin A.; 10. Jancić I. — Namesniki: 1. Maras Zofija; 2. Mali Ignac; 3. Pobega M. — Revizorja: 1. Sonec V.; 2. Kavčič F.

Pri slučajnosti so padle besede, da bi se organiziral dramski odsek, ženski odsek itd. Novemu odboru želimo veliko uspehov, da bi lahko s ponosom ozrl na prihodnjem obćnem zboru na svoje delovanje preteklega leta.

I. I. in M. M.

Akademija i predaja zastave Sportskom Klubu „ISTRA“ u Beogradu

Beograd, 9. marta 1937 — Emig. Udruženje »Istra—Trst—Gorica« i S. K. »Istra« u Beogradu prirediti su u reprezentativnim prostorijama Francuskog kluba veliku akademiju spojeno sa predajom zastave »S. K. Istre«. Akademija je izvan očekivanja uspjela. Akademiju je otvorio predsednik S. K. Istre g. Uroš Bijelić poznati beogradski advokat koji je sa srdačnim riječima podvukao značenje samoga društva te istaknuo ciljeve koje si je omladina skupljena u redovima S. K. Istre osvojila. Za njim je preuzeo riječ g. Dr. Ivan M. Čok predsjednik Saveza, koji se je izabranim riječima zahvalio predgovorniku na iskrenoj saradnji, te iznio potrebu zajedničke borbe za prava potlačenih i ugnjetanih. Između ostalog iznio je da je misao vodilja našeg emigrantskog pokreta u borbi za pravdu i slobodu. Pogrešno je misliti da smo mi emigranti organizacija koja ima za cilj, da se sije mržnja i netrpeljivost prema susjednoj zapadnoj državi i prema njezinom narodu. Ne, mi ne napadamo nikoga već nam je i pravo i dužnost da branimo svoje.

Slijedio je nastup naraštaja Sokola Beograda VII koji je izveo lijepu i simboličnu ritmičnu sliku sa pjevanjem »Poboljšana Istre«. Gdica Vera Blažić je u punom zanosu i sa mnogo razumijevanja recitovala pjesmu »Istre«. — Predaja zastave S. K. »Istre« je ostavila snažan utisak na prisutne. Umjetnički dio programa je otpočela gdica Ljubica Ljubičić, članica Narodnog po-

zorišta te otpjevala »Grivnu« od S. Biničkog i »Nisam znala« od J. Gotovca. Nastup opernog tenoriste g. A. Jarca bio je simpatično primljen i ako si je izabrao 2 moderne skladbe naših kompozitora i to »Kako je bilo Tebi Marija« od Dra Švare i »Sprehod u zimu« od M. Kogojca. Naravno priznanje završilo je g. A. Ruč direktor Narodnog pozorišta, koji je sa neuslišenom iskrenošću pratio pjevača. »Balune«, istarski narodni ples u koreografiji g. Bizjaka, poznatog svestranog majstora bivšeg trčanskog kazališta, su izveli gdica Bolonić, Legiša, Poropat, Primuš i g. Čok. Čok, Furjan, Lozej i Rodić. Uz ljubaznu saradnju muškog hora »Jug. Akad. Muz. dr. Zemune« bio je program ispunjen te je s time bilo dokazano ozbiljno umjetničko stremjenje prireditelja Akademije. Zbor je pokazao svu svoju svježinu i time postigao potpuno priznanje slušača. Istarske narodne pjesme koje su izvodile gdice Simčić i Lorenčin su unatoč otegnutom programu tako oduševile publiku da aplauzu nije bilo kraja.

Ne smijemo zaboraviti dekoracije pozornice i svijtu prostorija za koje su se pobrinuli naši priznati slikari gg. Čargo i Benčić. Na lijepi dekorativni način zanjeli su nas u naše krajeve, da smo se osjećali kao kod kuće. Pa ni Jurinu i Franinu nisu izostavili. U odličnom raspoloženju i punim zadovoljstvom razšli su se svi sa željom da se što prije nadjemo ponovno na okupu.

IZ »ISTARSKOG AKADEM-SKOG KLUBA«, ZAGREB

ZAHVALA

Za menzu našeg kluba darovali su sljedeći: Brčić Milovan 50 Din, Zafred Franjo 10 Din, Jagodnik Franjo 20 Din, Rušnjak Ivo 100 Din, Dr. Klaric Franko 30 Din, Rajčić Ivan, sud. okr. sud. 30 Din, Kalac Juraj 20 Din, Ivančić Ivan 50 Din, Grego Nikola 50 Din, Strojčić Šime 50 Din, Sotlar Rudolf 200 Din svi iz Sušaka. Istarski akademici se najtoplije zahvaljuju plemenitim darovateljima. — Odbor.

RAZGOVOR SA MRTVIM KUMOM

Dragi moj kume,

Jutros sam na stolu našao neočekivano sestrino pismo. Na tri strane pisma ona mi piše o tvojoj smrti ovako: »Dragi moj brate Umraje kum Tone Bedrina danas osan dan na zadnji slična je Bija živ i zdrav Bija je na placi i u oštarije sve do zdrave Marije je kanta pol i ivane i kad je doma hodija daje pa pol lokvice mato stešo muni Bilo niš na jedanaes u večer gaje počela Boliti štimig do dana su sve provali snjin uju Tro su telefonirali pokroće roša u Pulu i došlo je su ga pozvali u špita i kad je doša su mu rekli da mumete delati upe-racijon jer dabi upeacijonu usta mrt damuje štimig puka mu je reka prema-rilo i muje da šponte i muje reka daće forši živiti do šest u uvečer da će ga ušpitalu puštiti madaće ononde umriti pak nisu mu stili Brati ga puštiti su ga dovezli nazad na kroće roša a on je sve razumija i kušelja kad je došlo večer je pita kolikourje sumurekli daje šest ur i on je reka daće vred umriti kad je došlo šest i po je reka dadojedan kvarat od ure će umriti i našest ur i tri kvart je umre je zakopan na dva marča pokle podne na četire ure. Bog ga pomiluj. Ni ni njega.«

Dragi moj kume, u našem selu nisam nikad čuo da se drži govor nad grobom. I da sam ja bio tamo nad tvojim grobom ne bih bio mogao da kažem ni riječi. Ovako iz daleka i kad je već prije deset dana sve svršeno mogu da se sjetim tebe u većem miru, u osamljenosti

moje sobe u osamljenom dalekom gradu u čudnoj mokroj ravnici, o kome sam mnogo sa tobom razgovarao i nikad nisam mogao da ti ni približno prikažem, kako se u njemu živi. Sada si ti tamo u miru, moj kume, ispod crkvenog zida, bura, koja dolazi iz Labinštine, sviče oko tvoga križa, voda proljetnjih kiša probija se kroz prhku crvenu zemlju i namlače tvoj drveni sanduk i stare već trule kosti onih koji su u tome grobu bili prije tebe. Možda je neka kost tvoga djeda tu, ili brata ili nekoga od mojih predaka. Moja sestra prolazi sad svaki dan pored tvoga groba, jer put od njezine kuće do naše kuće vodi tuda. Dugo još ćeš joj ti biti u sjećanju, dok vrijeme, život i rad ne učine da stare uspomene izbljedu.

I ja žurim da napišem ovo pismo dok su uspomene svježije. Možda će ono nekad trebati i meni, možda će trebati Tvome nejakom sinu, kojemu su mišice još tako slabe, i koji će možda poslije mnogo godina listati po starim novinama da nadje očev trag.

Dragi moj kume, žalosno je to biti po srcu jedan drugome blizu a po prostoru tako daleko. Kad si Ti umirao, kad si bio u agoniji sa rasparanim želudcem, ja sam sjedio u Dalmatinskom podrumu sa Demarkom, Čekićem, Mikovlovićem i Perojcem Ljubotinom, pjevao sa njima i pričao im šale, koje sam od Tebe čuo, jer si ti, bez škole i bez mnogo knjiga, bio ipak duhovitiiji od mene. I tako ću ja nekad bit opet u podrumu,

piti, pjevati i svirati, a kod kuće će mi možda mati ležati na samrti ili će mi oca zasuti ugali.

Dragi moj kume, ja sam ne znam, kako smo se nas dva zbližili. U našem djetinjstvu Ti si išao u Leginu školu, ja u Družbinu, naši oci su bili neprijatelji, Tebe nije vuklo more, kao mene. I u Moravskoj smo bili još dosta tudji. Tek u austrijskoj marini u Puli, čini mi se da smo se prvi put nekako razumjeli. Ti si bio na nekom brodu sa mađarskim imenom i jedamput smo se našli u jednoj krčmi ispod Benažića. Popili smo litru, dvije, i ti si mi pričao da si čitao sve ono što sam ja pisao u »Hrvatskom Listu«. Kasnije sam našao tvoje ime među priložnicima za hrvatsku srednju školu u Puli. Još kasnije, ti si čitao koliko si stigao i mnogo putovao, sricao si slogove i riječi u mojim ćirilicom napisanim knjigama, znao si na pamet ono što si pročitao bilo iz Preradovića, ili Nazora ili Domjanica. Ti si postao poduzetnik, civilizirao si se, nosio si se na gradjansku, putovao si, ali dok si sklapao u Trstu, na Rijeci, u Veneciji, u Ravenu, u Pesaru ugovore o kubnim metrima, tonama i lirama, u ušima su ti zvečali stihovi naših pjesama. Ti si putovao i avionom, ali je kamen na Pedrolu ipak često zvonio pod udarcima Tvoga bata.

Ti si bio u mome selu čovjek sa kojim se moglo govoriti o volovima, o cijeni kamena, o vinu, o karakteristikama ljudi, o ženama, o smislu života i o svjetskom zbivanju. Umio si da zabaviš, da pogostiš i da budeš pogošten. Tvoja ručka je bila široka, kao tvoje srce. Premda si bio mlađi od mene Ti si umio da

NAŠA SLOGA

Začni, gospodarski, politički list

Pred 50 godina

Veselje u Pazinu

Zalimo g. uredniče, da Vam nije nitko javio kako je naš izvanjski puk veselo i svečano proslavio konstituiranje novoga zastupstva.

Na večer rečenoga dana čim se je završilo planuli su kriesovi na svih brdih i vrhuncih okolo Pazina. U Zareču palili su kriesove i pucali mužare; kršni Lindar bio je krasno razsvietljen kriesovi i bengaličkom vatrom, brežanski brieg bio sav u jednom plamenu, isto tako vrhunci okolo Mečari, Juraleti, Defari i sve okolo starog Pazina.

Dični Trvižani i Novčani izkazali se također palenjem kriesovah, pucanjem i pjevanjem narodnih pjesamah.

Pazinski šarenjaci moltri su mrko to narodno veselje. Naši kriesovi nisu mogli razsvietiti njihovu unutarnju tminu. Stišću pesti i škripljuć zubi prolazili su suleš po Pazinu. Tesko njim je moralo biti negdje pri srcu! Al koja njim korist. Kazali smo njim sto puta, da Bog neplaća svake subote i da je svaka sila do vremena, a danas će nam valja i sami to potvrditi.

† ANTON BERCE

V Dornbergu na Goriškem je umrl v soboto, 13. t. m. cerkovnik in posestnik Anton Berce. Legel je v grob v starosti 79 let, in sicer komaj nekaj mesecev za svojo ženo Rozalijo. Rajni je opravljal službo cerkovnika nad 40 let. S trdim delom je izgojil osem otrok; tri je dal studirati. Najstarejši Anton je učitelj na Viču, drugi — Lojze je novinar v Beogradu, a najmlajši je duhovnik v Istri. Pokojni je bil dobrodušen in značajan mož, ki je šel skozi življenje z dvignjeno glavjo in lastnim prepričanjem tudi v času najstrastnejših političnih bojev pred vojno. Delal je svemi svojimi močmi za gospodarski in kulturni dvig vlpavskega ljudstva. — Z mladeniškim navdušenjem je pogosto pripovedoval o pomladi goriških Slovencev, ki jo je sam doživel. Hudo ga je zadela smrt sina Rafaela na galskih poljanah; nove razmere so mu razpršile po svetu svo družino, ki se ni zbrala niti ob njegovem grobu. Omagal je, ko mu je smrt pred nekaj meseci ugrabila njegovo zvesto spremljevalko. Naj počiva v miru na domači zemlji!

JUGOSLOVENSKA MATICA PODRUŽNICA ČAKOVEC

održala je 5. III. t. g. svoju XVI redovitu glavnu godišnju skupštinu. Prije samog prelaza na dnevni red, a na poziv predsjednika skupština je klicala: Živio! Nj. Kr. Vis. Kraljeviću Tomislavu kao Vrhovnom Pokrovitelju Jugoslovenske matices.

Primljeni su svi izvještaji do znanja. Konstatiralo se, da ovdješnja Podružnica uza nepovoljne društvene prilike ipak radi i dalje tiho i skromno na plemenitom i narodnom radu, pomažući najbližnjima među najbližnjima, tj. one koji su ostali bez domovine ne svojom krivnjom.

Skupština je komemorirala našeg narodnog mučenika pok. Lojzeta Bratuža, slovenskog učitelja iz Gorice, kojemu neka bude vječna: Slava!

Aklamacijom je izabrana opet stara uprava sa predsjednikom g. Temerincem S. Dušanom, potpredsjednikom Mazlu Alojzom, tajnikom Ribarićem Martinom i blagajnikom Badanjkom Milanom. Odbornici: dr. Blažić Albin, dr. Fraustović Jerko, Iskra Miroslav, Löbl Arpad, Macseković Milan i Poropat Djuro.

— Nadzorni odbor: Kronmet Lacko, dr. Zigić Milan.

udješ u psihologiju mog oca i da mu budeš drug. Ja nisam često znao, da li otac umije da bude mlad ili ti tako umiješ da razumiješ starost. Kakvo se tinitno kumstvo ispreplelo između Tebe i moje obitelji. Ti si držao na krstu moju sestru a druga moja sestra i ja držali smo na krstu tvoju djecu.

Dragi moj kume, moja žena misli da je tvoja smrt bila strašna, jer si dvadeset sati bio svijestan da ćeš sad umrijeti. Ali zašto bi uopće smrt bila strašna. Ti si sam, kume, znao, kako je neki put strašno živjeti kako su strašni ljudi i odnosi između ljudi i prema tome i takvome životu smrt ne može biti strašna. To nestajanje iz odnosa, iz nespo-rasuma, iz sjetakata, iz podvala i prevara, ne može biti zlo. Zlo je samo to što je tvoj Benjamin tako mlad i neuk. I žalosno je, što tvoja nemoćna mati ima da vodi na tvoj grob Tvoga slijepog oca.

Tamo je sad pramalica i mendule su u cvijetu. Sa mendula iz Grubića vrtili donijet će vjetar latice mendulinih cvijetova i na tvoj grob. Lijepe bijele latice, kao snježne pahuljice, samo mnogo veselije. Pak će pasti kiša i ljudi će petama pritisnuti bijele latice u zemlju. I ti si dragi kume, jedna takva zakopana latice. Ti ležiš tamo u sjeni mendula i smokava, u jutro ti pjevaju ptice iz vinograda i skakavci iz trave. A gdje će biti naši grobi?

Tako, moj kume, i ja imam tamo, u toj crlenoj zemlji, jedan grob više i jednu dušu manje.

Kume moj, Bog

13. III. 1937.

Tvoj kum Miho

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. Tisak: Stečajnica Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Illica 131.